

OBMEJNI TURIZEM KOT JEZIKOVNI IZZIV NA PRIMERU KRAJEV MED ŠENTILJEM IN SV. DUHOM NA OSTREM VRHU

ALJA LIPAVIC OŠTIR

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija.

E-pošta: alja.lipavic@um.si

Univerzita sv. Cirila in Metoda v Trnavi, Trnava, Slovaška.

E-pošta: alja.lipavic@um.si

Povzetek V prispevku povezujemo področje jezikoslovnega raziskovanja (linguistic landscapes) s turizmom tako, da ugotavljamo jezikovna razmerja v štirih krajih na krajšem delu meje med Slovenijo in Avstrijo (zahodno od Šentilja). V teh krajih je turizem zelo različno razvit, kar ugotavljamo na osnovi dostopnih podatkov, intervjujev in raziskovanja na terenu. Rezultati kažejo na velike razlike med intenzivnostjo in oblikami čezmejnega sodelovanja med obravnavanimi štirimi kraji in na to, da v krajih ne zasledimo konsekventne jezikovne politike, ki bi čezmejno sodelovanje izboljšala in spodbujala. Tako so npr. napisi v krajih v več kot polovici primerov samo slovenski, čeprav je na drugi strani meje izjemno razvit turizem (Južnoštajerska vinska cesta), ki bi ga lahko uspešneje povezali s turistično ponudbo na slovenski strani. To priložnost so posamezni v turizmu zaznali in jo razvijajo, predvsem nekatere vinogradniške kmetije. V pomoč razvoju turizma predlagamo ustanovitev jezikovnih pisarn ali svetovalnic v okviru občin in navajamo njihove možne naloge.

Ključne besede:

obmejni
turizem,
jezikovni
stiki,
učenje
nemščine,
linguistic
landscapes,
jezikovna
politika

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI <https://doi.org/10.18690/978-961-286-549-8.7>

ISBN 978-961-286-549-8

BORDER TOURISM AS A LANGUAGE CHALLENGE IN THE CASE OF PLACES BETWEEN ŠENTILJ AND SV. DUHA NA OSTREM VRHU

ALJA LIPAVIC OŠTIR

University of Maribor, Faculty of Arts, Maribor, Slovenia.

E-mail: alja.lipavic@um.si

University of St. Cyril and Methodius in Trnava, Trnava, Slovakia.

E-mail: alja.lipavic@um.si

Abstract In this paper, we connect the linguistic landscapes with tourism by establishing relations in four places on the border between Slovenia and Austria. Tourism developed to a different extent in these places, which we determine based on data, interviews, and field research. The results show significant differences between the intensity and forms of cross-border cooperation between the four places considered and that there is no consistent language policy in areas that would improve and promote cross-border cooperation. Thus, e.g., inscriptions in places in more than half of the cases are only Slovene, although there is extremely developed tourism on the other side of the border which could be more connected with the tourist offer on the Slovene side. This opportunity has been perceived and developed by individuals in tourism. To help the development of tourism, we propose establishing language offices or counseling centers within municipalities and listing their possible tasks.

Keywords:

border
tourism,
language
contacts,
German
as a foreign
language,
linguistic
landscapes,
language
policies

1 Uvod

Evropska unija je z okrog 770 mil. obiskov letno turistična destinacija številka 1 v svetu, kar predstavlja več kot 50 % celotnega svetovnega turizma¹. To število se je potrojilo od leta 1990 in podvojilo v 21. stoletju. Razlogov je seveda več; od demografskih sprememb (predvsem zaradi finančnih sposobnosti srednjega razreda v azijskih državah), razvoja infrastrukture in poceni letalskih prevozov pa do spreminjanja odnosa do kulture v najširšem smislu ter nenazadnje tudi zaradi razvoja interneta². Tako ugodni podatki za Evropo pomenijo možnosti razvoja v turizmu pravzaprav v vsaki regiji oz. vsakem kraju, kar velja tudi za podeželje in ne samo za velika mesta ali turistična središča z dolgo tradicijo. Turisti prihajajo v Evropo, kako pa jih privabiti v kraje, ki jih sicer ne najdemo med najbolj obiskanimi destinacijami, imajo pa kljub temu marsikaj zanimivega, je kompleksno vprašanje. Kraji se med seboj razlikujejo po zelo različnih parametrih in jih različna področja raziskovanja klasificirajo glede na svoje kriterije. Tako recimo v jezikoslovju govorimo o regijah, ki jih določajo narečja, obenem pa govorimo tudi o socialnih kriterijih. Ko jezike in zvrsti jezikov opazujemo vezano na regionalni aspekt, govorimo tudi o obmejnih regijah in jezikovnih stikih. S stališča turizma predstavljajo obmejne regije izziv posebne vrste, saj je za njihov razvoj nujno dobro sodelovanje preko meje. Prehod preko meje lahko jezikovno predstavlja narečni kontinuum (primer meje med Avstrijo in Nemčijo, kjer se na obeh straneh meje govorijo bavarska narečja istega jezika³) ali pa situacija, v kateri s prehodom meje zamenjamo jezikovno skupnost in jezikovno kodo (primer meje Slovenije z Avstrijo tam, kjer na obeh ali eni strani meje praktično ni več manjšine soseda). Vsaka meja ima tudi druge razsežnosti, ne samo jezikovne. Za same jezikovne stike igrajo na meji vlogo tudi topografija prostora, socialne, ekonomske in kulturne razlike, prestiž jezika in kulture idr.

Na naslednjih straneh bomo poskušali s stališča turizma orisati jezikovna razmerja na meji med Slovenijo in Avstrijo, in sicer v manjšem predelu meje med Šentiljem in Sv. Duhom na Ostrem vrhu, torej severno od Maribora na meji v smeri vzhod - zahod. Izhajali bomo iz raziskovalne prakse t. i. *linguistic landscapes*, kar bo določalo

¹ Izhajamo iz situacije pred pandemijo korone in navajamo podatek za 2019, gl.

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tour_occ_arnraw/default/table?lang=en

² Prim. poročilo Final conclusion of the Linguistic Landscapes Policy in the Eastern Slovak/Hungarian borderland. (Linglang Interreg projekt 2017-2019).

https://lingland.eu/files/ENG_Final%20Linguistic%20Landscape%20Policy.pdf

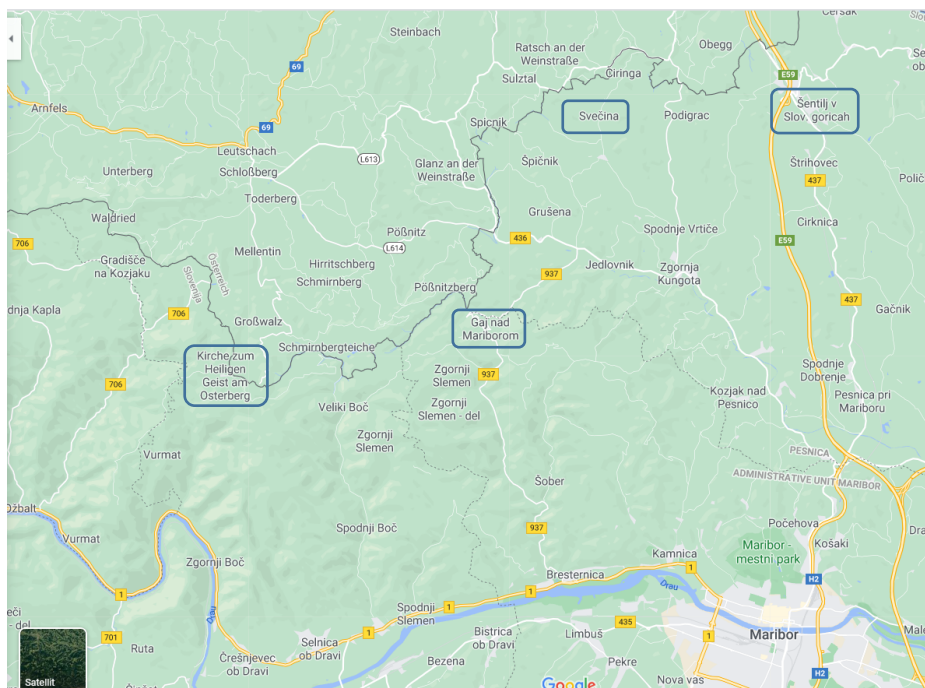
³ Pluricentričnosti nemščine oz. treh knjižnih jezikov tukaj ne upoštevamo, saj se v vsakdanji rabi v obmejnem prostoru govorijo narečja.

empirični del prispevka. Dopolnili ga bomo z intervjuji, kar je nujno zaradi situacije, v kateri se trenutno zaradi pandemije nahajamo – zaradi zaprtja lokalov idr. je raziskovanje na terenu (*linguistic landscapes*) omejeno oz. delno celo onemogočeno. Rezultati raziskave nam bodo služili kot gradivo za oblikovanje priporočil za občine in turistične urade v omenjenih krajih, ki bodo ob določeni modifikaciji prenosljivi na druge regije v Sloveniji.

2 Šentilj, Svečina, Gaj nad Mariborom in Sveti Duh na Ostrem vrhu in turizem

Obmejni kraji med Šentiljem in Sv. Duhom na Ostrem vrhu so oddaljeni med seboj samo okrog 25 km zračne linije, vendar pa se med seboj precej razlikujejo.

Zemljevid tega dela obmejnega področja prikazuje Slika 1. Na njej so označeni kraji, o katerih bomo govorili v nadaljevanju in ki jih obravnavamo v empiričnem delu. Na zemljevidu je razvidna tudi bližina Maribora.

Slika 1: Obmejno področje Šentilj – Sv. Duh na Ostrem vrhu

Vir: <https://www.google.com/maps/@46.6177475,15.5167334,12.22z>

Med štirimi kraji so naslednje geografske razlike. Šentilj in Svečina ležita na zahodnem robu Slovenskih goric, kar kraja zaznamuje tako geografsko kot tudi kulturno. Gaj nad Mariborom in Sv. Duh na Ostrem vrhu sodita k vzhodnemu delu hribovja Kozjak, kar spet predstavlja neke druge značilnosti tako geografsko kot kulturno. Podatki o nadmorski višini kažejo, da vsak od navedenih krajev leži višje: Šentilj (292 m), Svečina (388 m), Gaj nad Mariborom (402 m) in Sv. Duh na Ostrem vrhu (907 m). Medtem ko so Slovenske gorice geografsko opisane kot gričevje, ki ga pogosto povezujemo z vinskim turizmom, je Kozjak sredogorje, ki ga v Mariboru in okolici pogosto povezujemo s pohodništvom in gozdovi. Vinogradništva tukaj praktično ni, ob gozdovih prevladujejo sadovnjaki, polja in travniki.

Statistično sodijo danes ti štirje kraji v Podravsko regijo⁴, kar se sicer ujema tudi s starejšo tradicionalno delitvijo na regije – vsi kraji so na Štajerskem. Vendar pa leži Duh na Ostrem vrhu na območju Dravske doline in neposredno pod njim je v Dravski dolini "meja" med Štajersko in Koroško.

Narečno sodijo ti štirje kraji v tri narečne skupine⁵; štajersko, koroško in panonsko. Glede na posamezna narečja je položaj precej zapleten. Šentilj se nahaja na meji med štajersko (kozjaško podnarečje kot del južnopohorskega narečja) in panonsko narečno skupino (slovenskogoriško narečje). Svečina in Gaj nad Mariborom sodita v kozjaško podnarečje kot del južnopohorskega narečja štajerske narečne skupine in na območju Sv. Duha na Ostrem vrhu se govori severnopohorsko-remšniško narečje kot del koroške narečne skupine. To pomeni, da na tem sorazmerno kratkem obmejnem pasu lahko slišimo različna narečja, ob upoštevanju priseljenih prebivalcev iz drugih krajev pa je slika še bolj pisana.

V turizmu predstavlja poslušanje narečja za tiste, ki jezik razumejo, gotovo nekaj atraktivnega, avtohtonega, avtentičnega, domačega, kar običajno narečjem pripisujemo. Da je lahko narečna podoba tudi del turistične ponudbe, dokazuje različno predstavitveno gradivo turističnih destinacij. Narečje pa je lahko tudi v govorni rabi jezika pričakovani element. Ilustrirajmo s primerom.

⁴ Gl. <https://www.stat.si/obcine/sl/Region/Index/2>

⁵ Gl. https://fran.si/204/sla-slovenski-lingvisticni-atlas/datoteke/SLA_Karta-narecij.pdf

Vas Svečina leži na južni strani Južnoštajerske vinske ceste (*Südsteirische Weinstraße*), ene turistično najbolj razvitih regij na Štajerskem v Avstriji, kjer se vrstijo vinogradniške kmetije (*Buschenschenke*), penzioni, hoteli, gostilne idr. Potreba po zaposlovanju je tukaj precejšnja in med zaposlenimi najdemo precej čezmejnih dnevnih migrantov iz Slovenije. Med raziskavo razvijanja večjezičnosti te skupine (Lipavac Oštir 2018) je ena od sogovornic, zaposlena kot receptorka v hotelu, povedala, da njen jezikovni repertoar obsega produktivno znanje tako knjižne nemščine kot nemškega štajerskega narečja. Na delovnem mestu se pričakuje, da bo z gosti govorila v narečju, saj je gostom iz celotne Avstrije in Nemčije všeč, če slišijo narečje. Tako z njimi govori v narečju, medtem ko z gosti, ki ne prihajajo iz nemško govorečih držav (Nizozemska, Anglija, ZDA, Rusija itd.) govori knjižno nemščino ali seveda angleščino, odvisno od njihovih jezikovnih kompetenc.

Prisotnost in premišljenost rabe narečja je samo eden od elementov v turistični ponudbi, in to gotovo ne najbolj odločen. V nadaljevanju sledi kratek pregled turistične dejavnosti po posameznih krajih.

2.1 Šentilj v turizmu

Šentilj ali Šentilj v Slovenskih goricah je naselje in središče občine. V širši Sloveniji je poznan predvsem kot največji mejni prehod z Avstrijo v tem delu Slovenije. Skozi kraj se dnevno pelje veliko turistov, sploh v poletnih mesecih. V ponudbi kraja so kazino, gostilne, turistične kmetije, brod na reki Muri, kolesarske poti, športni center, tematske poti idr. Od junija 2019 je na starem mejnem prehodu z Avstrijo odprto Regionalno turistično središče, ki ne služi samo kot informacijski center za vse, ki potujejo nekam naprej proti jugu, ampak predstavlja tudi priložnost za lokalni turizem⁶. Med leti 2014–2020 je potekal Interreg projekt SI-HR (*Prebujanje*⁷), ki bi naj ob ustanovitvi omenjenega centra med drugim promoviral tudi kulturno dediščino, predvsem t. i. keltsko pot. V povezovanju z bližnjimi kraji, kot so Jarenina, Zgornja Kungota, Plač in drugimi, kjer je izjemno razvito vinogradništvo, je ponudbo regije gotovo mogoče bolje izkoristiti. Na avstrijski strani meje se pri Šentilju (*Spielfeld*) prične omenjena Južnoštajerska vinska cesta in informacije, ki so dostopne na spletu, ne govorijo o tesnejšem povezovanju s ponudbo te vinske ceste. Prav tako ob meji poteka v Avstriji ob reki Muri kolesarska pot⁸, ki se na vzhod nadaljuje vse do Gornje

⁶ Gl. <https://net-tv.si/turizem-v-obcini-sentilj/>

⁷ Gl. <https://www.sentilj.si/objava/181300>

⁸ Gl. <https://murradweg.allesgutleben.at/>

Radgone. Poleti je videti kolesarje, ki se preko mejnega prehoda pripeljejo v Šentilj in kolesarjenje nadaljujejo do Maribora, kar je povezava na Dravsko kolesarsko pot⁹. Kolesarska pot ob Muri je izjemno dobro obiskana in ob njej je najti zelo različno turistično ponudbo, kot so vinotoči, postaje z malico in prigrizki (*Jausestationen*) ali pa npr. samopostrežni hladilniki z domačim sokom. K temu sodijo tudi prenočišča, kopališča in drugo. Omenjeni Brod na Muri služi tudi kolesarjem, ki želijo del poti ob Muri prevoziti na južni strani reke, v Sloveniji.

2.2 Svečina v turizmu

Od štirih krajev, o katerih govorimo, je Svečina kot turistična destinacija gotovo najbolj poznana, predvsem zaradi vinogradništva. Vas Svečina sodi v občino Kungota in leži neposredno na slovenski strani Južnoštajerske vinske ceste, sama meja poteka v nekaj delih na sami cesti ali tako rekoč zraven nje. Turistična ponudba v Svečini obsega predvsem vinogradniške kmetije, od katerih ponujajo nekatere razen vina in hrano tudi prenočišča¹⁰. Ena od najbolj obiskanih točk je tudi *Srce v vinogradu* (*Herz/straße*), ki se nahaja tik ob meji na vinogradniški kmetiji Dreisiebner¹¹. Svečina je znana tudi po vinogradniških in pohodniških prireditvah, ki potekajo na obeh straneh meje. Ponudba s težavo konkurira ponudbi na avstrijski strani meje, kot je povedala sogovornica iz Svečine, ki je že več desetletij aktivna na področju turizma¹²: *Na avstrijski strani je vinska cesta, ki je med najbolj nobel vinskimi cestami, oni dosegajo visoke cene in tak nivo imajo, da je sodelovanje z njimi težko, ker nočejo, da bi skupaj delali nekaj, kejer mi ne bi dosegali istega nivoja. Tja pridejo gosti z Dunaja, cele Evrope, to ni lokalna vinska cesta. V samem središču vasi Svečina stoji nekdanji grad, kasneje kmetijska šola, ki ni v uporabi in je trenutno še neizkoriščena možnost za razvoj turizma. Prav tako manjka v vasi vinoteka, ki bi povezovala vse vinogradnike v kraju: Načrte za vinoteko smo imeli že pred desetletji, pa vinogradniki niso bili za to. Ampak mislim, da danes mlajša generacija razmišlja drugače. Vas ima dobre možnosti za razvoj kulinaričnega turizma, in to ne samo zaradi vinske ponudbe: Poleti je ogromno povpraševanje po prenočiščih, tu je ogromno možnosti za razvoj. Pot do Svečine iz Maribora je deloma urejena kot kolesarska steza, vendar za zdaj samo med krajema Spodnja in Zgornja Kungota: Nova županja se ukevarja s cestami do posameznih kmetij, to je nekaj,*

⁹ Gl. <https://dravabike.si/informacije/vse-o-dravski-kolesarski-poti>

¹⁰ Gl. <http://www.svecina.com/aktualno.aspx>

¹¹ Gl. <http://www.svecina.com/vinogradniki/turisticna-kmetija-dreisiebner.aspx>

¹² Celoten zapis in posnetek intervjujev s sogovornicama iz Svečine in Sv. Duha na Ostrem vrhu se nahaja v gradivu raziskave.

kar so Avstrijci delali pred 50 leti. Zanimanje za obisk Svečine je veliko: Gostje z avstrijske strani želijo priti na naše kmetije, ker hvalijo kakovost ponudbe, vina. Na avstrijski strani je vinska cesta polna, to je več kot milijon avtov letno in precej je takih, ki jih zanima tudi slovenska stran vinske ceste.

2.3 Gaj nad Mariborom v turizmu

Kraj oz. vas sodi v občino Maribor in se je do 1948 imenoval Sv. Križ nad Mariborom. Poznan je predvsem kot izletniška točka za tiste, ki želijo obiskati eno od turističnih kmetij, ali pa kot izhodišče za pohod na Tojzlov vrh ali Žavcarjev vrh¹³. Kraj je videti kot nekakšna speča Trnuljčica, saj razen dveh turističnih kmetij in ene okrepčevalnice ni druge ponudbe, tudi na koči na Tojzlovem vrhu ne. V središču vasi razen cerkve dominira velika zgradba nekdanje osnovne šole (zgrajena 1898), ki se ji poskuša najti neko vsebino, kar pa v glavnem ni preveč uspešno¹⁴. Vas in okolica ponujata veliko razglednih točk s pogledom proti Mariboru. Na območju Maribora je kraj priljubljen tudi kot destinacija za kolesarjenje. Na kmetijah v vasi in okolici je gotovo veliko možnosti za razvoj turizma. Kraj je zelo blizu meje z Avstrijo in podatkov o sodelovanju s kraji na drugi strani meje ni bilo zaslediti. Na drugi strani meje je tudi tukaj Južnoštajerska vinska cesta (Glanz) in priložnosti za sodelovanje je gotovo možno razviti. Kraj Gaj nad Mariborom sodi v krajevno skupnost Bresternica-Gaj mestne občine Maribor in je edina krajevna skupnost te občine, ki meji neposredno na Avstrijo. Po mnenju krajevne skupnosti bi morali lego krajevne skupnosti bolje izkoristiti, za kar pa je pomembna ureditev infrastrukture. V krajevni skupnosti menijo, da bi nekdo (občina?) moral prepoznati potencial v turizmu na Gaju in oblikovati neko vizijo za razvoj¹⁵. Ne glede na upravičenost krajevne skupnosti do lastnega stališča pa je potrebno poudariti, da bi bila najbrž dobrodošla pobuda in vizija z ene ali druge strani (krajevna skupnost, občina). Na spletu tudi ni zaslediti podatkov o turističnem proizvodu (ali večih) za območje Gaja nad Mariborom.

¹³ Gl. <https://www.visitmaribor.si/de/was-unternehmen/sehenswuerdigkeiten/12847->

¹⁴ Gl. npr. načrt občine Maribor za ureditev izobraževalno-kulturnega centra (2011), <https://www.maribor.si/dokument.aspx?id=15686>

¹⁵ Prim. Primož Hedl v intervjuju, <https://maribor24.si/lokalno/skriti-biser-maribora-kjer-so-doloceni-predeli-sevedno-povsem-nerazviti>

2.4 Sv. Duh na Ostrem vrhu v turizmu

Kraj sodi v občino Selnica ob Dravi in se nahaja tik ob meji z Avstrijo, sredi kraja je tudi mejni prehod. Kraj je poznan predvsem kot destinacija za pohodnike in kolesarje ter kot romarski kraj. Ponudba za turiste je precej skromna; gostilna, turistična kmetija, izletniška kmetija in chalets. Kot ponudba za šole in druge deluje v bližini vasi tudi Center občolskih dejavnosti Škorpiljon (ČŠOD). Sogovornica iz kraja je povedala, da *turizma praktično ni. Čeprav je zgodovina v preteklosti združevala ljudi s slovenske in avstrijske strani, v glavnem Avstriji obiskujejo romarsko cerkev na Duhu, ki je za moje pojme res fascinantna. Izjema je praznik binkošti, ki ima po mojem res trde korenine, takrat je obisk povečan*. Dodala je še: *Vsekakor, Duh je premalo izkoriščen kot turistična destinacija. Pred leti je bilo na Duhu smučišče. Etno muzej selniški plejžub so morali seliti v ČŠOD. Na Duhu v gostilni Heric je velik dom, dvorana za 100 ljudi (tu bi lahko bile prireditve, sodelovanje s sosednjimi kraji ...). Na Duhu je spomenik Đakoviču in Hečimoviču, (ljudje sploh ne vedo, kdo sta bila). Možnost kolesarjenja so - krasne poti (vse po dolinab na obeh straneh meje) ... Na avstrijski strani meje je na pobočjih Kozjaka razvit turizem, blizu meje pa je turistično središče vas Leutschach, ki sodi na področje že večkrat omenjene Južnoštajerske vinske ceste. Tudi tukaj so torej možnosti povezovanja in skupne ponudbe zelo dobre. Primer načrtovanja je lokalna razvojna strategija za občino Selnica ob Dravi iz leta 2008¹⁶, ki govori tudi o turizmu in možnostih razvoja spričo dejstva, da je opaziti samo enodnevne goste iz Avstrije, ki prihajajo na Duh na Ostrem vrhu zaradi romarske cerkve. Med prednostmi SWOT analize je v lokalni strategiji poudarjena lega kraja ob meji z Avstrijo (2008: 51) in med priložnostmi možnost povezovanja na skupnih projektih z avstrijskimi partnerji (2008: 52). Žal pa na spletu dostopni podatki ne govorijo o realizaciji strategije in posledično o razvoju v turizmu – tako npr. v strategiji omenjena gostinska ponudba na Duhu na Ostrem vrhu (turistična kmetija, gostilna) do danes razširjena samo z možnostmi prenočevanja (chalets Toplak).*

¹⁶ Gl. http://www.selnica.si/wp-content/uploads/2017/08/STRATEGIJA_LAS_JABOLKO.pdf

2.5 Čezmejno sodelovanje

Kot vidimo, se vsi štirje kraji med seboj precej razlikujejo po razvitosti turizma in aktivnostih. Nedvomno so v vseh štirih primerih možni še nadgradnja obstoječih aktivnosti in ponudbe oz. razvijanje novih. S tesnim sodelovanjem čez mejo se prenašajo nekateri vzorci, kar je predvsem razvidno v Svečini¹⁷. Spmembe turistične ponudbe v tem kraju so vidne ob prvem obisku kraja; vedno več vinogradniških kmetij razpolaga z vinskimi kletmi in prostori za goste, ki so atraktivni s stališča arhitekture in prostorskega oblikovanja, prav tako sta pridelava grozdja in proizvodnja vina kakovostno na visokem nivoju.

Kar zadeva čezmejno sodelovanje, informacije iz intervjujev in spleta opozarjajo na naslednje.

a/ Organiziranega in sistematičnega sodelovanja ni (Gaj nad Mariborom).

b/ Sodelovanje je sistematično in organizirano samo na določenih segmentih. *Občina zaenkrat še nima v razvojnem načrtu sodelovanja z ustanovami preko meje. Kolikor vem, sodeluje OŠ Selnica ob Dravi s šolo Lučane (Leutschach v Avstriji), natančneje Podružnica Sveti Duh. Enkrat letno se obiskujejo in si izmenjajo izkušnje. Mislim, da učiteljice (ki vodijo ta projekt) ne znajo nemško. Vedno poskrbijo, da je z njimi nekdo, ki komunicira nemško/slovensko. (Sv. Duh na Ostrem vrhu)*

b/ Sodelovanje je organizirano in utečeno, vendar bi bile potrebne modifikacije in nadgradnja. (Svečina)

Čeprav lahko za vse štiri kraje ugotovimo, da obstaja topografski kontinuum na obeh straneh meje, pa o jezikovnem kontinuumu ne moremo govoriti. Geografska in osebna imena na obeh straneh meje pričajo o nekdanjem jezikovno mešanem območju, vendar so dogodki v 20. stoletju začrtali mejo, ki jo je danes potrebno s ciljno jezikovno in šolsko politiko preseči. Če je bil na primer na začetku 20. stoletja dvojezični vsakdanjik nekaj običajnega na obeh straneh meje, danes o njem pričajo samo germanizmi (slov. *furt na furt*) v slovenskih obmejnih narečjih in slovenizmi na avstrijski strani (nem. *Klapotetz*), pa seveda omenjena geografska in osebna imena.

¹⁷ O nekaterih izkoriščenih možnostih sodelovanja gl. npr. posamezne projekte, kot so Flag Ship Products (<http://www.si-at.eu/si2/flagship-products/>), e-carriage (<http://www.si-at.eu/si2/e-carriage-4cbst/>).

Nekaj primerov s spletne strani Južnoštajerske vinske ceste v Avstriji:

- geografska imena: nem. *Leutschach* (slov. *Lučane*), nem. *Ratsch*, (slov. *Račane*);
- osebna imena¹⁸: *Jaunegg*, *Tscheppe*, *Sternat*, *Tertinek*, *Sraka*, *Repolusk*, *Roschütz*, *Lieleg*, *Lieschnegg*.
-
- Nekaj primerov na slovenski strani:
- geografska imena: vsi kraji na slovenski strani meje imajo zgodovinska nemška imena¹⁹: slov. *Svečina* (nem. *Witschein*), slov. *Šentilj* (nem. *St. Egydtl*), slov. *Gaj nad Mariborom*, pred 1948 *Sv. Križ nad Mariborom* (nem. *Heiligenkreuz bei Marburg*), slov. *Sveti Duh na Ostrem vrhu* (nem. *Heliger Geist am Osterberg*), slov. *Kamnica* (nem. *Gams*);
- osebna imena (območje Svečine): *Dreisiebner*, *Gaube*, *Kren*, *Leber*, *Valdbuber*, *Mukenauer*.

Politični dogodki v 20. stol. so mejo, določeno po I. svetovni vojni, zaznamovali tudi, kar zadeva usvajanje in učenje jezika sosedu, pri čemer igra vlogo tudi razmerje med nemščino in slovenščino. Tako se nemščino veliko pogosteje danes učijo učenci in odrasli na slovenski strani meje, kar je razumljivo zaradi funkcionalnih vlog, ki jih ta jezik opravlja v Evropi, in nejezikovne motivacije, predvsem s strani gospodarstva. V obmejnem prostoru (gl. zemljevid zgoraj) v Avstriji, o katerem govorimo, se slovenščina kot predmet na osnovnih in srednjih šolah poučuje v krajih: Arnfels, Leutschach, Ehrenhausen, Langegg, Leibnitz²⁰, razen tega se poučuje tudi v nekaterih otroških vrtcih (prim. v Ratschu).

V krajih na slovenski strani, o katerih govorimo, je nemščina na vseh osnovnih šolah (Šentilj, Svečina oz. Zgornja Kungota, Kamnica - Gaj nad Mariborom in Selnica ob Dravi oz. Sv. Duh na Ostrem vrhu) prisotna kot drugi tuji jezik, pri čemer v vseh krajih občine financirajo zgodnje poučevanje nemščine kot fakultativni predmet, kar pomeni pouk že v 1. VIO. Spodnja tabela prikazuje število učencev, ki se nemščino učijo v šolskem letu 2020/2021:

¹⁸ Gl. <https://www.suedsteirischeweinstrasse.com/de/Verkosten-Geniessen/Weinerlebnisse/Weingueter-Vinotheken?demiInfraTown=0&page=2>

¹⁹ Gl. https://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_nem%C5%A1kih_imen_slovenskih_krajev#S

²⁰ Prim. <https://rm.coe.int/168070c2f3>

Tabela 1: Učenje nemščine ob meji

VIO/OŠ	Šentilj	Zgornja Kungota (Svečina)	Kamnica (Gaj nad Mariborom)	Selnica ob Dravi (Sv. Duh na Ostrem vrhu)
1.-3. r.	80	102	29	26
4.-6. r.	52	10	91	21
7.-9. r.	72	13	25	7

Vir: podatki, pridobljeni s posameznih šol

Kot kažejo podatki, je položaj nemščine na štirih šolah zelo različen, pri čemer je zaskrbljujoče, da zanimanje upade z leti šolanja – številke so v najvišjih razredih z izjemo Šentilja izjemno nizke.

Vsekakor pa lahko sklenemo, da se položaj nemščine izboljšuje glede na situacijo pred desetletji, ko se nemščina ob meji pogosto sploh ni poučevala. Generacija, ki je zdaj v srednjih letih ali malo starejša, se nemščine sploh ni učila, čeprav so živeli ob meji (prim. Lipavic Oštir 2018). Sogovornica iz Svečine: *Šele mlajša generacija, danes med 20 in 30, bolje obvlada nemško. Starejši ne, ker nemščina po vojni dolgo v teh krajih ni bila zaželeno. Ima pa danes vsaka kmetija enega ali dva, ki zna tekoče nemško. Z gosti, sploh tistimi, ki prespijo, se je potrebno še kaj pogovarjati in ne samo postreči. Na kmetijah poskrbijo za to, da so jedilni listi prevedeni v nemščino, da znajo kaj povedati o kraju in dati kake napotke. Takoj, ko je aktivno vključena mlajša generacija, je takoj zanimanje za to, da bi na kmetiji znali nemško.*

3 Linguistic landscapes in turizem

V sociolingvistiki dokaj novo raziskovalno področje z imenom *linguistic landscapes* (LL²¹) raziskuje jezik javnih napisov, reklamnih napisov, imen mest, trgovin in javnih oznak na uradnih ustanovah na nekem določenem območju (Landry/Bourhis 1997:25). Pri tem se upoštevajo tako jezikovna politika, večjezična razmerja, diskurz in tudi multimodalnost (Sebba 2012). Zaradi teh osnovnih premis je raziskovanje LL zanimivo kot povezovanje med jezikoslovjem in turizmom, o čemer priča vrsta študij (npr. Kallen 2009, Koschade 2016 o vlogi nacionalnih jezikov kot simbolu avtentičnosti), od katerih spričo dominantne vloge angleščine danes pri raziskovanju LL ni možno prezreti raziskovanja položaja in vlog tega jezika ter tudi drugih jezikov (Marten et al. 2012).

²¹ O razvoju gl. npr. Spolsky (2009).

Običajna praksa raziskovanja LL pomeni analize etnolingvistične vitalnosti, v kontekstu turizma pa se nekatere raziskave bolj posvečajo oblikam komuniciranja v situacijah, v katerih jezik primarno služi kot orodje v turizmu na nekem določenem območju (Ruzaitė 2017:198). S tega stališča so raziskave obmejnih področij izjemno zanimive, saj lahko pričakujemo razen pojavljanja jezika okolja tudi jezik soseda, seveda ob predvidenem pojavljanju angleščine kot lingve franke. V kolikor je sama regija večjezična, je situacija še zapletenejša, o čemer pa v našem primeru ne moremo govoriti, saj je obmejna regija uradno enojezično slovenska.

V vsaki situaciji, ko nekdo kot turist potuje v okolje, kjer se njegov jezik ne govori, se le-ta seveda nujno mora soočiti z nekim drugim jezikovnim kodom. Kallen (2009:271ff) ugotavlja, da ima to soočenje dvojni učinek na turista. Jezik predstavlja bistven del izkušnje potovanja v tujino in je znak avtentičnosti, torej ne nujno nekaj neprijetnega. Obenem pa lahko tuji jezik predstavlja izziv in zmanjšuje občutek gotovosti. To dvojnost morajo tisti, ki oblikujejo napise v turističnih krajih, upoštevati.

Na področju LL so glede na cilje tega prispevka primerjalno zanimive raziskave, ki se ukvarjajo z geografsko primerljivimi prostori (Srednja ali Vzhodna Evropa, obmejni kraji, vasi in manjša mesta). Največ primerljivih raziskav najdemo na področju baltskih držav (Marten et al. 2012, Ruzaitė 2017), posamezne pa tudi za Jordanijo (Al-Naimat/Alomoush 2018) in Kitajsko (Lu/Li/Xu 2020). Marten et al. (2012:289) obravnavajo LL v šestih srednje velikih mestih v baltskih državah glede na turizem in vlogo angleščine ter ruščine kot lingve franke. Ruzaitė (2017) primerja LL v več zelo obiskanih litovskih in poljskih turističnih središčih, za katere ugotavlja avtorstvo večjezičnih napisov, določa tipe ustanov, ki uporabljajo večjezične napise, ter analizira, kateri jeziki se pojavljajo. Al-Naimat/Alomoush (2018) obravnavata LL Petre v Jordaniji s stališča semiotike in klasificirata znake, ki jih najdemo v okolju in so tam predvsem zaradi turistov, na trajne, poltrajne in začasne glede na material, ki je uporabljen. Lu/Li/Xu (2020) opazujejo razvijanje večjezičnosti zaradi turizma v eni od vasi na Kitajskem. Omenjene raziskave se poslužujejo različnih metod (intervjuji, vprašalniki, analiza spletnih strani), vsem pa je skupno fotografsko dokumentiranje okolice, pri čemer oblikujejo različno velike korpuse.

Pri raziskovanju LL v štirih obmejnih krajih smo uporabili naslednje metode: fotografsko dokumentiranje, dopolnjeno z dvema intervjujema, delni pregled spletnih strani ter pridobivanje informacij s strani osnovnih šol (e-pošta). Zaradi situacije, v kateri so gostinski lokali zaprti (pandemija korona virusa), je fotografsko dokumentiranje smiselno samo v primeru trajnih in poltrajnih znakov, medtem ko začasni seveda ni najti. Primer: turistična kmetija ne postavi pred hišo table, na kateri je s kredo zapisan jedilnik.

3.1 Rezultati raziskave

Vsi štirje kraji ležijo na območju, ki je tako kot večina Slovenije uradno deklarirano kot enojezično območje. To pomeni, da najdemo uradne napise izključno v slovenskem jeziku (za razliko od dvojezičnih območij ob meji z Madžarsko in na obali, kjer najdemo napise v slovenskem in madžarskem oz. italijanskem jeziku). Govorimo o krajevnih tablah in o napisih na uradnih ustanovah. Pri pridobivanju podatkov smo izhajali iz v raziskovanju LL pogosto uporabljene definicije napisa: ... *any piece of written text within a spatially definable frame* (Backhaus 2006:55, po Ruzaitė 2017:204). Ker želimo LL raziskovati v turizmu, so bili fotografirani izključno napisi, ki so povezani s turizmom, pa naj gre za izletniški turizem (kulinarični ali drugih vrst) ali pa nakupovalni in storitveni turizem, kar velja predvsem za Šentilj. Rezultat fotografiranja je korpus fotografij iz vseh štirih krajev, kot kaže tabela 2:

Tabela 2: Število fotografij po posameznih krajih

Šentilj	Svečina	Gaj nad Mariborom	Sv. Duh na Ostrem vrhu
67	61	9	12
skupaj: 149			

Skupno število je dovolj veliko za statistični prikaz, sicer pa se število fotografij po posameznih krajih zelo razlikuje; na Sv. Duhu in Gaju ni bilo možno posneti več fotografij, ker turizma skorajda ni. Število fotografij iz Svečine in Šentilja je primerljivo, vendar ne govori o primerljivi razvitosti turizma, ampak o tem, da je v Šentilju najti več napisov, saj je kraj veliko večji, urban in kot središče občine pomeni tudi center okolice.

Za korpus lahko trdimo, da odraža sliko v turizmu v vseh štirih krajih, vendar z omenjeno omejitvijo zaradi pandemije.

Na področju raziskovanja LL v turizmu in tudi sicer pogosto raziskujemo večjezičnost oz. prisotnost več jezikov v nekem okolju skozi napise v javnosti. Ta aspekt smo upoštevali in vse fotografije razdelili v skupine glede na pojavljanje jezikov:

Tabela 3: Pojavljanje jezikov na napisih po posameznih krajih

jezik/kraj	Šentilj	Svečina	Gaj	Sv. Duh	skupaj
SLO	48	36	8	2	94 (63,9 %)
SLO, NEM	2	13	/	7	22 (14,8 %)
SLO, ANG	8	/	1	/	9 (6,1 %)
SLO, NEM, ANG	1	4	/	2	7 (4,8 %)
SLO, drugi jeziki	1	/	/	/	1 (0,7 %)
ni mogoče določiti	7	8	/	1	16 (10,9 %)

V primerih, ko jezika ni mogoče določiti, gre za ime subjekta, kar je v primeru vinogradniških kmetij priimek vinogradnika (*Elšnik, Valdhuber, Jamnik*), ali pa neko fantazijsko ime (*Ducal, Pingo*). Oboje se trži kot blagovna znamka.

V vseh krajih in skupno prevladujejo napisi v slovenščini (63,9 %), sledijo jim dvojezični napisi v slovenščini in nemščini (14,8 %), manj je ostalih jezikov. Dvo- ali večjezičnih napisov je skupaj 25,2 %. Več takih napisov je najti v Svečini, kar je posledica položaja Svečine v turizmu – slovenska stran Južnoštajerske vinske ceste (posledično najvišji delež slovensko-nemških napisov od vseh krajev) in skrb za uveljavljanje kot turistična destinacija. Kljub temu pa je tudi v Svečini razmerje med slovenskimi napisi in tistimi, ki vsebujejo tudi tuje jezike, približno 2:1 v prid slovenskim. To kaže na to, da se ne gradi ciljno na pridobivanju gostov iz tujine, ampak predvsem domačih. Ob upoštevanju geografske situacije (napisi samo v slovenščini približno 200 m, 300 m ali celo manj od meje, na drugi strani meje pa vrsta turističnih objektov, kar je tudi posledica zakonodaje, ki ne predvideva dvojezičnih napisov, saj ne gre za uradno večjezični prostor²²), je odsotnost vlaganja v tuje turiste nerazumljiva. Dandanes je meja odprta in na majhnem pasu vasi Svečina so trije mejni prehodi, sicer pa ljudje mejo med sprehajanjem pogosto prečkajo tudi izven njih. Jezikovno sodelovalno okolje bi se moralo odražati tudi na napisih v Sloveniji. O pomembni povezanosti obeh strani meje pričajo tudi napisi na avstrijski strani, ki vabijo na turistične kmetije na slovenski strani meje, primer prikazuje slika 2. Ti kažejo na to, da gre za iniciativo posameznih vinogradnikov,

²² Gl. Zakon o javni rabi slovenščine (<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3924>)

povezanega nastopa Svečine na drugi strani meje ni. Opomba: cesta na fotografiji je obenem meja med državama.

Slika 2: Napis na avstrijski strani meje (Svečina)

Vir: lasten.

Fotografije iz korpusa bomo ne glede na jezik(e) zaradi primerljivosti analizirali po parametrih, ki jih v svojih analizah uporabijo Edelman (2010, po njej Ruzaitė 2017) in Al-Naimat/Alomoush (2018). Edelman (2010, po Ruzaitė 2017:204) določa naslednje parametre analize: (a) območje raziskave, (b) državni ali zasebni napis, (c) tip subjekta²³, (d) ime subjekta, (e) področje trgovine, (f) del verige ali samostojna ustanova, (g) število jezikov, ki pa smo ga prikazali že zgoraj. Al-Naimat/Alomoush delita znake glede na material, na katerem so napisani, in po tej delitvi bomo napise

²³ Uporaba ustrezne terminologije v slovenščini predstavlja problem. V raziskovanju LL se uporablja termin ang. *establishment*, nem. *Einrichtung*, ki predstavlja nek poslovni subjekt ali državno ustanovo. Pojem je zelo splošen in pokriva vse vrste poslovnih subjektov od zasebnega do državnega sektorja. V slovenščini smo se odločili uporabiti izraz *subjekt*, saj se pojem ustanova ne nanaša npr. na prodajalno sladoleda.

iz korpusa razdelili po naslednjih parametrih: (A) napis na kovini, (B) napis na lesu in (C) napis na steklu ali papirju.

V tabeli 4 so zbrani podatki analize z upoštevanjem parametrov a-d, dodani so krajši komentarji. Razlaga posameznih kategorij in kratic:

- (a) območje raziskave: Duh na Ostrem vrhu, Gaj nad Mariborom, Svečina, Šentilj;
- (b) državni ali zasebni napis, pri čemer je kriterij, ali je subjekt v državni ali zasebni lasti;
- (c) tip subjekta: čebelarstvo, gostinstvo (različne oblike, od okrepečevalnice do hotela), izletniška (tudi vinogradniška) kmetija, mediji, prenočišče, storitve, trgovina, turistična informacijska tabla;
- (d) ime subjekta: fantazijsko ime, geografsko ime, občno ime, priimek, zvrstno ime, imena ni možno določiti

Tabela 3: Analiza napisov po parametrih (Edelman)

parameter/kraj	Duh	Gaj	Svečina	Šentilj	
a/območje	12	9	61	67	Številke odražajo turizem in urbanost v posameznih krajih.
b/državni ali zasebni napis					
državni	5	5	39	15	Različne državne ustanove (občina, turistična zveza) skrbijo za obveščanje turistov v vseh krajih, najbolj je to opazno v Svečini.
zasebni	7	4	22	52	
c/tip subjekta					Številke odražajo tako prisotnost turizma na (vinogradniških) kmetijah kot bistvenem elementu (predvsem v Svečini) turizma v vinorodnem kraju, obenem pa odražajo tudi urbanost (Šentilj) in skromnost ponudbe (Sv. Duh na Ostrem vrhu in Gaj nad Mariborom).
čebelarstvo	1	1	/	/	
gostinstvo	1	1	1	18	
kmetija	3	2	17	4	
mediji	/	/	/	1	
prenočišče	1	/	/	1	
storitve	/	/	2	16	
trgovina	/	/	1	16	
info tabla	6	5	40	12	
d/ ime subjekta					Medtem ko na področju turizma na kmetiji prednjači priimek kot identifikacija subjekta (vsi kraji razen Šentilja), so za Šentilj kot majhno urbano središče tipična fantazijska imena oz. izmišljena imena.
fantazijsko ime	1	/	7	37	
geografsko ime	3	2	20	11	
občno ime	1	/	/	/	
priimek	5	6	28	7	
zvrstno ime	/	/	2	12	
nedoločljivo	2	1	4	/	

Iz podatkov v tabeli izpostavljamo naslednje.

- Napisi kažejo na pomembnost in potencial razvijanja turizma na (vinogradniških) kmetijah, ki svojo blagovno znamko razvijajo predvsem na priimku.
- S strani državnih ustanov je sorazmerno dobro poskrbljeno za obveščanje o turističnih točkah (kmetije, naravne in druge znamenitosti).
- Od vseh krajev samo Šentilj kot urbano središče ponuja možnosti nakupovalnega in storitvenega turizma.
- Kraja Duh in Gaj ostajata neizkoriščeni možnosti za razvoj turizma, kar dokazujejo tudi napisi.
- V veliko primerih je nemogoče po napisih razbrati storitveno dejavnost, predvsem kar zadeva prenočišča. Ime kmetije oz. priimek na tabli nam ne povesta, da so na voljo tudi prenočišča. Pri gostih, ki prihajajo za več dni, to ni ovira, saj potrebujejo samo ime kot identifikacijo. To ilustrirata sliki 3 (a, b), pri čemer najdemo na napisu a) simbolne oznake za ponudbo, medtem ko jih napis b) ne vsebuje.

Slika 3 (a, b): Informacije o ponudbi (Svečina)

Vir: lasten.

Med parametri, ki jih upošteva Edelman (2010), je tudi vprašanje trgovine kot samostojne ustanove ali dela verige. Ker je v našem primeru delež napisov s področja trgovine najti z eno izjemo samo v Šentilju (16), teh parametrov ne bomo upoštevali, ampak si bomo natančneje ogledali napise s področja gostinstva in kmetij. Ti predstavljajo razen info tabel najštevilčnejšo skupino (45 napisov) in glede na posamezne kraje kažejo razvitost turizma na kmetijah v vseh krajih, še najmanj v Šentilju, kjer prevladujejo gostilne in manjši gostinski lokali pa tudi hotel in restavracija. Slika 3a kaže na zelo različna poimenovanja v turizmu na kmetijah v

Svečini, medtem ko najdemo na Gaju nad Mariborom poimenovanji *izletniška kmetija* in *ekološka kmetija*. Na Duhu na Ostrem vrhu najdemo poimenovanje *izletniška kmetija*. Žolnir et al (2008) navajajo tri kategorije v turizmu na kmetiji, aktualne za kraje iz analize²⁴: kmetija z nastanitvijo, izletniška kmetija in vinotoč. Kot kaže slika 3a, se pojavljajo še kategorije *vinogradništvo*, *družinska kmetija*, nadpomenka *turistična kmetija* in kombinacije kot *vinogradniško-izletniška kmetija*, *vino in sadje*, *vino in turizem* in *vino in turistična kmetija*. Tudi če stroka in sami kmetovalci jasno razločujejo med ponudbo na posamezni kategoriji, pa je tak nabor poimenovanj za turista kot uporabnika jezikovni in kognitivni izziv. Dekodiranje poimenovanj sicer olajšujejo simboli, pri čemer tudi ti niso vedno razločevalni (*družinska kmetija* ima isti simbol *vinogradništvo*). V smislu lažje dostopnosti informacij na sicer razločno oblikovanih tablah bi veljalo razmisliti o prilagojenih informacijah.

Zbrano gradivo iz vseh štirih krajev bomo analizirali tudi glede na parametre, ki jih postavljata Al-Naimat/Alomoush (2018). Pri raziskavi LL v Petri v Jordaniji delita napise na tri skupine, vendar pa je uporaba teh parametrov v našem primeru omejena zaradi pandemije, saj skorajda ni bilo najti napisov na steklu in papirju. Izjema so napisi *Znižano* in *Čiščenje/80/čiščenje*, ki vabijo na razprodaje v nekaterih trgovinah v Šentilju. Analiza napisov glede na (A) kovino (sem štejemo tudi napise na plastiki) in (B) les je dala naslednje rezultate.

Tabela 4: Analiza napisov po parametrih (Naimat/Alomoush)

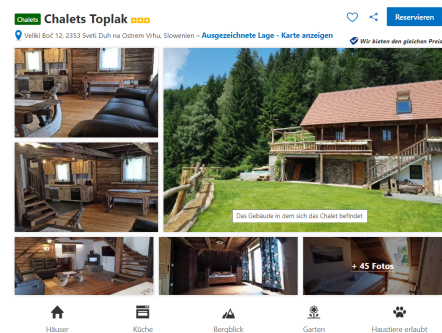
kraj/material	kovina, plastika	les	drugo
Sv. Duh	2	8	2
Gaj	5	4	/
Svečina	43	17	1
Šentilj	56	3	8

V Svečini in Šentilju prevladujejo napisi na kovini, v Šentilju najdemo tudi take na platnu in steklu. Pri napisih na kovini ali plastiki gre predvsem za napise, ki jih postavi občina ali turistična zveza, obenem pa za napise v trgovinah. Glede na material so trajnejši, obenem blagovne znamke ne gradijo z uporabo materiala kot podlage za napis. Drugače je pri napisih na leseni podlagi. Naslednja primera kažeta, kako se uporaba lesene podloge in temu ustrezno oblikovanje napisa vključujeta v koncept blagovne znamke.

²⁴ Osmice in planšarije niso aktualne za obravnavano območje.

Primer 1: Chalets Toplak, Sv. Duh na Ostrem vrhu

Počitniške hišice sodijo med turistično ponudbo višjega razreda, o čemer pričajo tudi ocene na Booking.com (9,9) in slikovno gradivo s spleta (gl. sliko 4a). Napis, ki nas od glavne ceste pelje do lokacije, je preprost zapis na leseni podlagi, ki s pisavo, barvami in obliko napoveduje bivanje v naravi, povezanost z njo, čisto okolje. Na iste attribute sklepamo po slikovnem gradivu s spleta (4b). Kljub visokim standardom in skrbi za zunanje in notranje oblikovanje je napis (4a) skromnega videza, toda ravno s tem videzom kot sestavnim delom koncepta dosega svoje cilje.

Slika 4 (a, b): Chalet Toplak

Vir: lasten in zajem ekrana s www.booking.com

Primer 2: Vino in turizem Valdhuber, Svečina

Storitve in izdelki s te kmetije sodijo v višji razred na področju turizma na kmetiji v Svečini. Samo poslopje je zanimivo s stališče arhitekture, blagovna znamka je premišljeno izgrajena (oblikovanje imena, spletna stran, oblikovanje vinskih steklenic idr., gl. 5b). Napis, ki nas usmeri h kmetiji (5a), je podobno kot v primeru 1 skromen, zapisan na lesu in nakazuje attribute, ki jih turist išče na podeželju: povezanost z naravo, avtohtonost, pristnost.

Slika 5 (a, b): Valdhuber

Vir: lasten in zajem ekrana s <https://www.valdhuber.si/de/uber-uns/>

Izbrana primera sta ilustrativna zaradi navideznega kontrasta med skromnostjo napisa in nivojem ponudbe. Vendar gre samo za navidezno skromnost, pri razumevanju celotnega koncepta se pokaže, da je oboje usklajeno, saj pri turistih razvija identične konotacije.

4 Priporočila za občine in turistične urade

Analiza LL je v vseh štirih krajih pokazala, da kraji oz. občine ne oblikujejo ciljne jezikovne politike v turizmu, predvsem kar zadeva jezik soseda. Res je, da se na napisih pogosto pojavljajo priimki ali fantazijska imena kot identifikacija za turista, vendar pa se med njimi pojavljajo pogosto tudi občna imena, ki pa nastopajo v velikem odstotku samo v slovenščini. V krajih ob meji, ki se trudijo razvijati turizem, bi na informacijah, ki jih najdemo v naravi in na spletu, pričakovali konsekvентno rabo večjezičnih napisov. Obstoječi večjezični napisi so deloma rezultat truda posameznih občin, predvsem pa posameznikov. Večjezični napisi bi bili še posebej pomembni v treh od obravnavanih krajev: Duhu na Ostrem vrhu, Svečini in Šentilju. Regije na drugi strani meje so namreč izjemno uspešne v turizmu in možnosti za sodelovanje preko meje se lahko uresničujejo samo v odprtosti za rabo več jezikov.

Glede na opisano situacijo se zdi smiselno ne samo pridobivanje skupnih projektnih sredstev, ampak je smiselna tudi konkretna pomoč posameznikom v turizmu s strani občin in turističnih organizacij. K temu gotovo sodijo izobraževanja, kar omenjene občine deloma podpirajo s financiranjem zgodnjega učenja nemščine na osnovnih šolah, ponekod tudi v oblikah vseživljenjskega izobraževanja za odrasle. Razen tega bi bila smiselna konkretna pomoč posameznikom v turizmu v obliki npr. jezikovnih pisarn ali svetovalnic; pri čemer bi prve imele večji obseg aktivnosti kot druge. Take

pisarne ali svetovalnice bi lahko opravljale zelo različne naloge: jezikovno pomoč v manjšem obsegu (prevajanje, tolmačenje), svetovanje in informiranje v zvezi z medkulturno komunikacijo, pomoč pri navezovanju stikov preko meje, pomoč pri oblikovanju partnerstev in informiranje o trendih. Poklicni profili, primerni za delo v takšnih pisarnah in svetovalnicah, so diplomirani s področja tujih jezikov in turizma. Pri tem imajo gotovo prednost tisti iz prve skupine, saj današnji študiji jezikov daleč presegajo okvir spoznavanja jezikovnega sistema nekega jezika, ampak so naravnani na kulturo, načine življenja in trende na izbranem jezikovnem območju. Poudariti je potrebno, da bi take jezikovne pisarne ali svetovalnice pomenile stalno jezikovno in medkulturno podporo v nekem obmejnem prostoru, obenem pa bi seveda sledile delu trenutne občinske oblasti, ki je tista, ki postavlja prioritete. Te pa v obmejnem pasu in spričo današnje odprtosti mej v EU ter spričo razvitosti turizma na drugi strani meje v konkretnih primerih, ki smo jih opisali, ne morejo biti nič drugega kot preseganje meja v različnih pomenih te besede.

Literatura

- Al-Naimat, Ghazi Khaleel/Alomoush, Omar Ibrahim (2018): The Englishization of Materiality in the Linguistic Landscapes of a Sothern Jordanian City. *Arab World English Journal (AWEJ)* 9/4. Str. 88-107.
- Backhaus, Peter (2006): Multilingualism in Tokyo: a look into the linguistic landscape. *International Journal of Multilingualism*. 3/1. Str. 52-66.
- Edelman, Louloe (2010): *Linguistic landscapes in the Netherlands: a study of multilingualism in Amsterdam and Friesland*. Utrecht: LOT.
- Final conclusion of the Linguistic Landscapes Policy in the Eastern Slovak/Hungarian borderland. (Linglang Interreg projekt 2017-2019). https://lingland.eu/files/ENG_Final%20Linguistic%20Landscape%20Policy.pdf
- Kallen, Jeffery (2009): Tourism and representation in the Irish linguistic landscape. V: Shohamy, E./Gorter, D. (ur.): *Linguistic landscapes: expanding the scenery*. Str. 270–283. New York: Routledge.
- Kallen, J. L. (2010): Changing landscapes: language, space and policy in the Dublin linguistic landscape. V: Jaworski, A./Thurlow, C. (ur.): *Semiotic Landscapes: Language, Image, Space*. Str. 41-58. London: Continuum.
- Koschade, A. (2016): Willkommen in Hahndorf: a linguistic landscape of Hahndorf, South Australia. *International Journal of Humanities and Cultural Studies*, 3 (1), 692-716.
- Landry, R.,/Bourhis, R.Y. (1997): Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: an empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16 (1), 23-49.
- Lipavica Oštir, Alja (2018): Varietäten des deutschsprachigen Raumes im Sprachrepertoire der Grenzgänger. V: Hornáček Banášová, Monika/Fraščíková, Simona (ur.): *Aktuelle Fragen und Trends der Forschung in der slowakischen Germanistik III*. Nümbrecht: Kirsch. Str. 192-217.
- Lu, Song/Li, Guanghui/Xu, Ming (2020): The linguistic landscape in rural destinations: A case study of Hongcun Village in China. *Tourism Management* 77. 104005.
- Marten, H./Sanita, L./Solvita, P./Sandra, M. (2012): Between old and new killer languages? linguistic transformation, lingua francas and languages of tourism in the Baltic States. V: Hélot, C./Barni,

- M./Janssens, R./Bagna, C. (ur.): *Linguistic Landscapes, Multilingualism and Social Change: Diversité des Approches*. Str. 289-308. Frankfurt: Peter Lang.
- Ruzaitė, Jūraitė (2017): The linguistic landscape of tourism: Multilingual signs in Lithuanian and Polish resorts. *ESUKA-JEFUL*. 8/1. Str. 197-220.
- Sebba, M. (2012): Multilingualism in written discourse: an approach to the analysis of multilingual texts. *International Journal of Bilingualism*, 17 (1), 97-118.
- Spolsky, B. (2009): Prolegomena to a sociolinguistic theory of public signage. V: Ellana Shohamy and Durk Gorter (ur.): *Linguistic landscapes: expanding the scenery*. New York: Routledge. Str. 25–39.
- Žolnir, A./Marguč-Kave, A./Brezovnik, B./Kolšek, D./Dolenšek, M./Kamplet Rotar, S./Hartman Javornik, I./Glasenčnik, J. (2008): *Predelava kmetijskih izdelkov in storitve na kmetiji*. Celje: Kmetijsko-gospodarska zbornica.

